

STIFTELSEN för
STRATEGISK FORSKNING

Datum
2024-01-23

Dnr
zA23.0078.004

Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19) U2023/02898

Stiftelsen för Strategisk Forskning (SSF) är en oberoende och självständig finansiär av forskning inom teknik, medicin och naturvetenskap med ändamål att stärka Sveriges framtida konkurrenskraft. Forskningen ska vara i den internationella fronten och av betydelse för att möta näringslivet och samhällets utmaningar, det vill säga excellens och samhällsrelevans. Inte minst de globala målen för en hållbar utveckling kräver mer sådan strategisk forskning.

Med anledning av Utbildningsdepartementets remittering lämnar här Stiftelsen för Strategisk Forskning följande synpunkter på förslagen och materialet i utredningen:

Stiftelsen uppmuntrar regeringen att kraftfullt reformera den svenska statliga forsknings- och innovationsfinansieringsorganisationen. Det har gått 25 år sedan den senast betydelsefulla reformen och världen förändras allt snabbare. Konkurrentländer – just nu aktuellt i Frankrike – reformerar sina system för att bli mer strategiskt orienterade och attrahera begåvningar globalt.

Stiftelsen tillstyrker förslaget om konsolidering av nuvarande forskningsråd till en tre-pelarmodell med reservation för att det behövs en ytterligare, separat, myndighet för forskningsinfrastruktur. Vi noterar dock att utredningen hämtar stöd för sin grundtes om konsolidering av forskningsråden från att enbart ha intervjuat organisationer. Perspektiv från utförare i form av enskilda forskare saknas helt, vilket underminerar utredningens förslag avseende ändamålsenlighet inom systemet. Ett effektivare (konsoliderat) system blir inte av nödvändighet smartare. Likaså saknas betraktelser över hur forskningen kan utföras bättre inom ett givet system för finansiering. Här bör regeringen kräva mer av högskolorna och omfördela mera basanslag efter prestation för att uppmuntra till reformer för effektivisering också inom högskolan. Detta för att undvika den *moraliska faran* i forskarledet (-vi gör så bra vi kan; -det är någon annans (systemet) fel; -om vi bara fick mer pengar...). Stiftelsen noterar de enkätsvar som utredningen mottagit om att en organisation som bygger på pluralism ger ett agilt system och att pluralism ger ämneskännedom [Underlagsrapporter SOU 2023:19, s.84].

Stiftelsen instämmer i utredningens problembeskrivning (s. 16, avsnitt 5.1.2) och att en mindre anpassning av nuvarande system (avsn. 6.7.2) inte fullt ut kan hantera utmaningarna.

Stiftelsen instämmer med utredningens sju kriterier för framtida organisation för extern statlig finansiering av forsknings och innovation (s. 17-20).

Stiftelsen tillstyrker förslagen i utredningen att skapa en Vetenskapsmyndighet, en Myndighet för strategisk forskning och en Innovationsmyndighet, samtliga med lokalisering i Stockholm. Förslaget är i linje med stiftelsens inspel i enkätsvar till utredningen 2022-11-09 och vårt möte med utredningen 2023-03-29. EU-relationer bör hanteras inom varje ny myndighet. Pelare 1 med ERC borde hanteras på Vetenskapsmyndigheten, Pelare 2 på Strategiska myndigheten och Pelare 3 på Innovationsmyndigheten. Alla myndigheterna kommer att behöva vara mycket internationellt uppkopplade. Dessa tre organisationer ska naturligtvis samverka. Nedan föreslår Stiftelsen dessutom inrättandet av en separat myndighet för forskningsinfrastruktur.

Stiftelsen avstyrker tanken att samtliga (tre) myndigheter kan finansiera allt, från forskning till innovation (s. 20). Det går på tvärs med utredningens förslag till instruktioner till de tre myndigheterna (avsn. 1.2, 1.3 och 1.4, rubriken Uppgifter), vilka är funktionsuppdelade och komplementära, vilka vi i huvudsak instämmer i. Det är speciellt viktigt att Vetenskapsmyndigheten ges som enda uppgift att stärka fri forskarinitierad forskning som är meritokratisk, nyfikenhetsdriven, upptäcktsorienterad och banbrytande. Att för den myndigheten blanda in hänsyn till behov och nytta vore att föfela reformen. Återigen; meningen med reformen får inte vara att frisera Vetenskapsrådet (VR), utan att tydligt föra det mot exklusiv grundforskning utan politisk styrning eller krav på strategisk inriktning, vilken riskerar ge följa-john-effekter eller premiera opportuna studier.

Stiftelsen tillstyrker förslaget om indelning av Vetenskapsmyndigheten med fyra vetenskapliga råd. Det föreslagna rådet för Teknik välkomnas särskilt. Notera dock att SCB i sin Standard för svensk indelning i forskningsämnen 2011, reviderad. 2016, har fört Data och Informationsteknik till Naturvetenskap (var tidigare inom Teknik – där den verkligen hör hemma). Vi tar för givet att det nya rådet för Teknik får ansvar för Data och Informationsteknik, liksom kommunikationsteknik.

Stiftelsen föreslår i tillägg till uppgiftslistan för Myndigheten för strategisk forskning (s. 62, avsn. 1.3, 1§) att 2% av varje forskningsbidrag reserveras till nyttiggörandeinsatser i projektet. Det är i linje med förslag ur Innovationsstödsutredningen SOU 2012:41. Stiftelsen har i ett dussintal år tillämpat ett sådant systemet med 3% avsättning med dokumenterat goda resultat. Det visar sig att 2% faktiskt rekvireras från projekten, så där finns empiriskt stöd för den tidigare utredningens förslag.

Stiftelsen föreslår i tillägg till uppgiftslistan för Myndigheten för strategisk forskning att 5% av myndighetens budget för forskning ska distribueras via de strategiskt orienterade offentliga forskningsstiftelserna – företrädesvis SSF och Mistra – genom uppdrag. Detta skapar en ömsesidig *benchmark* som driver på utvecklingen av nya bidragsformer och mera träffsäkert identifierar nya forskningsområden samt verkar kvalitetshöjande - till gagn för Sverige. Likaså kan de stiftelserna administrera längre program och

åtaganden än vad myndigheten antas få bedriva. Stiftelseverket för att genomföra strategiska forskningssatsningar har prövats med utmärkt resultat inom exempelvis IT, miljö, avancerade material och livsvetenskaperna, vilket Klas Eklund lyfter fram i sin uppsats *Stiftelserna ett kvartssekel* (2019). I utredningen föreslås att Myndigheten för Strategisk forskning ska fördela 7 800 miljoner kronor årligen till forskning och innovation. 5% av detta är 390 miljoner, vilket motsvarar den årliga beslutsram som Mistra och SSF har tillsammans på drygt 400 miljoner kronor/år. SSF har under sina 30 år verkat förnyande på systemet vad gäller val av forsknings/tillämpningsområde, mobilitet, internationalisering, industrisamverkan och karriärstöd samt programform, inte minst genom forskarskolor och tvär/mångvetenskapliga forskningscentra. SSF har genom fokusering på livsvetenskap, IT/kommunikation och avancerade nya material även skapat svenska kompetensmässiga förutsättningar för KAW-stiftelsens senare megaprogram. SSF har även deltagit i olika paneler för regeringens Strategiska Samverkansprogram och där gjort träffsäkra komplementära utlysningar. SSF har tätt informationsutbyte med departement, andra finansiärer, högskolor och näringsliv. I flera fall leder detta till koordinerande eller kompensatoriska utlysningar där andra statliga aktörer inte kommer fram. Aktuella exempel på SSF:s satsningar är GMO, ny kärnkraft, metaller & mineral, 6G bilaterala program med Taiwan och Israel samt stöd till ukrainska forskare i forskningringen (för det senare var vi först ut i Europa och nu störst i Sverige). Det är alltså en klok politik att mer använda de av staten inrättade stiftelserna till vad deras ändamål anger – att stärka Sveriges framtida konkurrenskraft. De stiftelserna är effektiva, proaktiva, agila och kvalitetsdrivande, i utredningens anda.

Stiftelsen föreslår som alternativ till ovanstående uppdragsmodell via statlig forskningsmyndighet att staten återkapitaliserar SSF, Mistra, Stint och Kunskaps- och kompetensstiftelsen. Detta motiverat av att regeringen en gång skrev stiftelsernas ändamål och att respektive ändamål är högaktuella som verktyg att uppfylla för Sveriges framtida konkurrenskraft, hållbar utveckling, internationalisering och kompetensförsörjning. En sådan reform skulle verka i utredningsuppdragets anda att effektivisera och vässa systemet, då stiftelserna dessutom har låga administrativa omkostnader.

Stiftelsen tillstyrker att Rymdstyrelsen kvarstår som egen forskningsfinansierande organisation.

Stiftelsen tillstyrker Stiftelsen att Formas och Forte inlemmas i de nya myndigheterna för forskning och innovation.

Stiftelsen avstyrker förslaget att all statlig extern konkurrensumsatt finansiering av forskning och innovation ska fördelas via de tre nya myndigheterna (s. 20, avsn. 6.2.1.). Förslaget innebär att Energimyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Strålsäkerhetsmyndigheten, Statens Geotekniska Institut, Sveriges Geologiska Undersökning, Trafikverket, m fl inte längre själva skulle få styra över utlysningar, beredning, fördelning och administration av forskningsbidrag. Detta ter sig tokgigt då de myndigheterna är närmast sina behovsområde och avnämare. En centralt placerad myndighet kan näppeligen hantera nyanserna och singulariteterna (det handlar inte om stora belopp eller någon större projektportfölj). Likaså skulle det innebära risk för kompetensflykt från berörda utlokaliserade myndigheter som bäst kan sin domän. Stiftelsen vill här återföra på uppdraget till utredningen att säkra ändamålsenligheten och höja effektiviteten i finansieringssystemet. Detta uppnås om expertisen och forskningsberedningen är

nära myndigheten. Experterna finns och verkar i dag inom listan ovan av sak-/sektors-/expertmyndigheter. Om de tre nya forskningsfinansierande myndigheterna ska få samma expertis krävs omfattande nyrekryteringar och kompromissande. Effektiviteten skulle snarare öka – liksom kvalitet och transparens samt synlighet för målgruppen forskare – om samtliga myndigheter kunde göra sina utlysningar i ett gemensamt statligt ansökanssystem, men behålla beredningen inom respektive 'sak' myndighet för att säkerställa relevansen i utvalda forskningsprojekt. Här verkar utredningen ha valt form före sak.

Stiftelsen föreslår att de tre nya myndigheterna ska assistera sakmyndigheterna (EM, MSB, NVV, SGI, SGU, SSM, TV, m. fl.) med forskningsuppdrag i deras eget framtagna utlysningar via det gemensamma ansökanssystem som Myndigheten för Strategisk forskning uppdras ta fram. Det underlättar för forskarna och gör att fler uppmärksammar att där finns projektmedel att söka. Avseende ansökansberedning måste tydliga direktiv ges om viktning av kriterier vid bedömning. Till exempel för behovsmotiverad eller strategisk forskning måste vetenskaplig kvalitet och sakrelevans väga lika tungt och bedömarpanelen sättas samman så att förmågan att göra sådan bedömning säkerställs, något som Stiftelsen tillämpar och gärna delar med sig av erfarenheter från.

Angående sakrelevans ska expertmyndigheter (som idag) ha ansvaret och förmågan att se till forskningens relevans utanför det rent akademiska. En sådan central uppgift bör alltså inte delegeras till annan myndighet, speciellt inte Vetenskapsmyndigheten. Stiftelsens erfarenhet är att beredningskommittéer sammansatta av forskare och professionella från akademi samt industri, klinik och samhälle är bäst skickade att utvärdera ansökningar som motiveras med ett samhällsbehov/möjlighet.

Stiftelsen uttrycker reservationer angående kostnadseffektivitet i utredningens förslag om ett gemensamt Ansökning- och ärendehanteringssystem mellan de finansierande myndigheterna. Anledningen är kända erfarenheter om underskattade utmaningar i form av höga kostnader och kraftigt försenat genomförande från olika myndigheters IT-system, ett närliggande exempel är ansökanshanteringssystemet *Prisma*. Ett supersystem är svårt att tekniskt specificera och upphandla. Det är i utredningen oklart vem som äger licenserna. Systemet kan hackas av ondsinta krafter där konsekvenserna för individens utsatthet och stulna data inte står i rimlig proportion till den effektivitetsvinst som utredningen söker. Lägg alltså inte alla ägg i en korg.

Stiftelsen tillstyrker förslaget att de tre nya myndigheterna ska ha i uppgift att i sin verksamhet beakta Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen (avsn. 6.6.3). Vi förstår att detta kommer att kräva skyddsklassning av långt flera handläggare än idag och innebära att flera begäran om utlämnande av handling/ansökningar avslås enligt Offentlighets- och sekretesslag (OSL). Förmodligen föranleder forskningsfinansieringsreformen en översyn av OSL.

Stiftelsen avstyrker utredningens förslag att forskningsinfrastruktur ska handläggas inom Vetenskapsmyndigheten. Frågor om fri forskning och vetenskaplig excellens har annorlunda logik än de för forskningens verktyg samtidigt som infrastruktur är i högsta grad en strategisk fråga för landet. Utredningens genomförda enkät underkänner egentligen svensk hantering av dels internationellt samarbete dels forskningsinfrastruktur. Dessa både borde således stöpas om. När det gäller forskningsinfrastruktur så är den hanteringen

väsensskild från övrig hantering vid vetenskapsmyndigheten att den borde genomföras vid en separat myndighet. Forskningsinfrastruktur är strategisk för Sverige på 20 – 100 års sikt in i framtiden och en stor del av nutida VR:s budget hanterar detta, vilken kan föras till en mera dedikerad och lämpad organisation (se efterföljande två förslagspunkter). Ett annan möjlighet är att Forskningsinfrastruktur hanteras som i Kanada, dvs i en statligt initierad stiftelse med ett eget kapital. Därmed underlättas hantering av växelkurser och andra oförutsedda fördyringar (som t ex att Ryssland inte längre deltar), dvs sådant som är svårt för en myndighet att hantera inom årlig budget.

Stiftelsen föreslår i tillägg till utredningens treklöver av myndigheter att det inrättas en fjärde myndighet i form av ett Infrastrukturverk/myndighet, alternativt en stiftelse enligt kanadensisk modell. Detta innebär en lyckosam fyrklöver i linje med vårt inspel till utredningen 2022-11-09. Stöd för det förslaget kan även hämtas i Tobias Krantz utredning Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur SOU 2021:65. Stiftelseformen möjliggör långsiktiga strategiska åtaganden och underlättar hantering av internationella samarbeten inklusive frågor växelkursändringar. Därför bör mer omfattande systemförändringar göras än vad utredningen föreslår, vilket begränsar sig till att flytta RFI:s uppgifter in i Vetenskapsmyndigheten, ett sakerna tillstånd som har kritiserats. Utredningen tar själv upp problematiken med att handlägga infrastruktur i forskningsråd (s. 236-238):

"Samtidigt visar den enkät [som] utredningen genomfört och de dialoger utredningen haft med flertalet aktörer på missnöje med finansiering och hantering av forskningsinfrastrukturer (se avsnitt 3.5.6). En återkommande kritik är att dagens system för statlig extern finansiering av forskning och innovation inte är anpassat till karaktären på de investeringar som forskningsinfrastrukturer utgör."

"En annan dimension i hanteringen av forskningsinfrastruktur, som bland annat lyfts i en tidigare utredning, är att kompetensbasen och intressesfärerna behövs vidgas för att få en effektiv hantering"

"Forskningsfinansieringsutredningens slutsats är att kompetensprofilen vad gäller styrning och operativt arbete med forskningsinfrastrukturfrågorna behöver kompletteras med personer med andra erfarenheter än strikt vetenskapliga."

En dedikerad myndighet för infrastruktur har också bättre möjligheter att rida spärr mot upplevda eller verkliga utträngningseffekter (gökungesyndrom) när satsningar på utrustning ställs mot projektutlysningar. Alltså, menar Stiftelsen, behövs en egen myndighet, alternativt stiftelse, med uppdrag att hantera forskningsinfrastruktur av nationellt intresse (förslag i SOU 2021:65) och övrig stor och medelstor sådan.

Stiftelsen pekar på problemet med finansiering av **medeldyr forskningsutrustning**. För en tid sedan hade VR en särskild bidragsform för detta. Rådet för forskningens infrastruktur (RFI) har avvecklat denna bidragsform, så den medeldyra utrustningen har fallit mellan stolarna (RFI finansierar nu stora nationella infrastrukturer. Det är uppenbart att lärosätena långt ifrån alltid kan toppa upp kostnaden, då projektbidragen är för små. Mindre kostbar forskningsinfrastruktur (<10-15 Mkr) torde lärosätena själva kunna prioritera och bekosta, i linje med sin respektive profilering.

För det fall att regeringen går på utredningens förslag om en treklöver av myndigheter, **föreslår** Stiftelsen att forskningsinfrastrukturuppgifterna ska läggas på Myndigheten för Strategisk forskning. Detta med tanke på den strategiska vikten av sådan infrastruktur.

Stiftelsen föreslår att Innovationsmyndigheten utöver uppgifter om policylab (s. 255-256, 339) får i uppgift att ansvara för test- och demonstrationsanläggningar i komplement till de som forskningsinstitutet och Vinnova (än så länge) driver (s. 163-164). För detta uppdrag krävs en större budget än vad som föreslås. Forskning och innovation följer olika logik, där båda är viktiga. Vetenskapsrådet har idag ca 15% strategiska uppdrag. Därför borde den nya Vetenskapsmyndigheten skalas på ytterligare motsvarande belopp som kan ges till Innovationsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning. De kan användas t ex till teknikvetenskaplig forskning och utveckling av 6G, kvantteknologi, AI och annan 'teknologisk suveränitet'.

Stiftelsen föreslår att huvudlogiken för Myndigheten för strategisk forskning bör vara både behov och möjligheter, inte bara behov (s. 22, 253-254). Termen '-möjligheter' ska läggas till i författningstexten s. 62: **§1 2. Utreda och analyser vilka forskningsbehov och -möjligheter som är angelägna för Sverige [...].**

Stiftelsen avstyrker utredningens alternativa förslag om en två myndigheter (tvillingen). Denna extrema konsolidering i en Vetenskapsmyndighet och en Myndighet för strategisk forskning och innovation innebär ett gränslande över EU:s forsknings- och innovationsspelare. Det riskerar också att uppdrag kompromissas emellan. Det torde även försvåra för de yngre forskarna som då erbjuds ännu färre möjligheter att söka medel samtidigt som de mera seniora forskarna och större universiteten gynnas av mera storskaliga forskningsråd som de enklare kan 'dyrka upp'. Någonstans finns ett optimum, mellan dagens många statliga forskningsfinansiärer och ett fåtal. Tvillingen skulle i sig heller inte vara skickad att lösa följande av landets problem: 1) att Sverige halkar efter i vetenskaplig excellens och förnyelse, 2) Det saknas en tydlig statlig strategisk forskningsansats, 3) Sverige brister i att föra vetenskapliga framsteg till innovationer till industrialisering och 4) Sverige har ingen ändamålsenlig organisation för forskningsinfrastruktur. En total fusion av myndigheter till en monolit skulle föra oss längre från optimum, fast då på andra sidan längs antalsskalan.

Stiftelsen tillstyrker utredningens förslag att Regeringen bör låta utreda så kallade indirekta kostnader (avsnitt 6.6.1). Full kostnadstäckning var inte förankrad i svenska systemet, vilket framgår av utredningens kartering och ses i de vitt skilda implementeringarna av olika finansiärer efter 2010. Full kostnadstäckning prövades men förkastades av EU ("*removing a major source of financial errors and complexity*"). Incitament att hålla nere administrationskostnaderna försvinner med full kostnadstäckning.

Stiftelsen föreslår en kompletterande snabbutredning om indirekta kostnader. Inspiration bör hämtas från andra länder. *Fixed rate* är internationell standard i nivån 20-25% på direkta kostnader (inkl. lokaler) t ex ERC 25%, vilket ger mycket mindre administrativ börda än idag. Eftersom inte SUHF-modellen full kostnadstäckning ingår i lärosätets regleringsbrev, så är det nu läge att pröva andra ekonomiska modeller, **där Stiftelsen föreslår marginalkostnadstäckning efter en schablon**. Tanken bör prövas om det inte är

själva modellen med full kostnadstäckning som ställer till det för lärosätena. Det finns en förvaltningsmässig fara när varje investeringsbeslut som diskuteras har en rabatterad kostnad genom uttag från externa bidrag.

Ett alternativ är att finansiär och lärosäte skulle dela på både indirekta och direkta kostnader (jfr KAW-stiftelsen och *Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50)*, s. 65–66, vilket inte är utan praktiska svårigheter och tungroddhet hos de inblandade, men skulle hålla nere kringkostnader.

Det kan heller inte vara ett ekonomiskt/administrativt problem för ett lärosäte om en av deras existerande forskare/grupper får ett (extra) externt bidrag för forskning eftersom rimligen forskningen redan pågår och lokaler och forskningsresurser/personal i huvudsak finns på plats. Retorisk fråga: varför skulle ett lärosäte skriva under en ansökan som inte är i linje med lärosätets verksamhet och strategi?

Om tillkommande projekt innebär behov av fler forskare bör i första hand de som redan är i systemet (inte sällan konteringsmässigt underfinansierade) byta projekt till det mera lovande tillkommande projektet. Det är mycket sällan som en extern finansiär har synpunkter på vem som ingår i ett projekt. Lärosätena har under ett par decennier anställt fler forskare än vad faktiskt ökande basanslag och externa bidrag medger. VR har visat på den ironiska effekten att andelen forskningsmedel per forskare minskar mellan åren, trots kraftigt höjda statliga anslag. Detta ska inte de externa finansiärerna skuldbeläggas för. Om stödverksamhet redovisas som direkta kostnader i kärnverksamheten kan det leda till att lärosäten i vissa fall kan få mer än 100% finansiering av indirekta kostnader, om man dessutom ersätter enligt fullkostnadsprincipen.

Slutsatsen är att Vetenskapsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning enbart ska täcka de direkta projektkostnaderna, plus marginalkostnadstäckning enligt schablon.

Stiftelsen föreslår en kompletterande snabbutredning om sektorsforskning och forskningsinstitutens roll i det nya systemet med treklöver eller, hellre fyrklöver av myndigheter. Utredningen har inte använt sitt fria mandat till att ta med de frågorna. Stiftelsen anser att forskningsinstitutet är underfinansierade i ett internationellt perspektiv (paradexemplet är Tyskland).

Stiftelsen tillstyrker utredningens förslag att Regeringen skapar en funktion för kvalitetsbaserad fördelning av basanslag, men avstyrker förslaget (avsn. 6.6.2) att denna ska placeras vid Vetenskapsmyndigheten. Stiftelsen föreslår att denna funktion placeras vid Myndigheten för strategisk forskning. Motiveringen är att flera kriterier än vetenskaplig produktion behöver ingå, som samverkan med näringslivet och nytta ut i samhället som ju är önskade resultat av forskningen. Kvalitetsbaserade basanslag bör inte göras som i UK. Istället bör ett indikatorbaserat system införas. Användbara utvärderingsverktyg kan bli VR:s utvärderingsmodell av forskningens vetenskapliga kvalitet och betydelse, nu som pilotprojekt för ämnesvisa internationella sakkunniggranskningar, liksom VR:s återkommande Forskningsbarometer. STINT har ett internationaliseringsindex och SSF lanserar snart ett Strategiskt index för svenska lärosäten. En utveckling mot en indikatorbaserad Fokusmodell stöds av SSF (Dnr Za15.0084), avseende teknik, naturvetenskap och medicin. För vissa forskningsområden kan fallbeskrivningar (*best case briefs*) användas. Det är olämpligt att inte (vilja) bli utvärderad. Mätning och utvärdering är en naturlig konsekvens av autonomireformerna, men de har inte praktiserats av någon

regering för att ge meningsfull återkoppling till lärosätena. Om inte kollegiet av forskare känner att deras lärosäte kan få mera medel för ett risktagande torde de förbli vid sin läst. Om inte individuella forskare ser ett meritvärde av industrisamverkan/entreprenörskap får vi ut mindre nytta ur forskningen (individer och lärosätet vinner i dagens system mycket litet på sådan verksamhet, men får bära hela risken vid ett misslyckande). Motsvarande betraktelse kan göras över initiativ för det livslånga lärandet – lärosätet och läraren har ingen uppsida som svarar mot risksidan i verksamheten där nya kurser lanseras utan att veta om studenter fyller platserna eller fullföljer programmet. Här skulle staten som beställare enkelt kunna införa ett system med garantibelopp vid kursutveckling.

En utgångspunkt för varje diskussion om fördelning av basanslag kontra externa bidrag och direkt kontra indirekt kostnadstäckning för forskning är de dygder som präglar forskningsråd och forskningsstiftelser:

- 1) Att befrämja högkvalitativ forskning i öppen konkurrens
- 2) Att möjliggöra tvärvetenskapliga samarbeten mellan fakulteter och sektorer i samhället
- 3) Att bidra till strategiska initiativ och forskningsinfrastruktur.

I alla tre fallen är erfarenheten att både kollegier och lärosätesledning har svårigheter att leverera inom potten av basanslag, oavsett nivå.

Stiftelsen uppskattar konsekvensbeskrivningen av utredningens förslag på stiftelser (s. 386):

“Stiftelser [...] får ökad möjlighet till proaktivitet och prioritering i den egna verksamheten, då tydligare roller för de statliga finansiärerna underlättar och ger möjlighet att lyfta fram det unika i den egna verksamheten. Det finns dock risk för kostnader för förändrade insatser som svar på [statliga] omorganisationen.”

Stiftelsen anser att oavsett reformer kommer icke-statliga finansiärer att spela en fortsatt viktig roll i framtiden. Innovationstrycket på SSF:s sida skulle helt klart öka med införandet av Myndigheten för strategisk forskning, till gagn för Sverige. Stiftelsen ser fram mot samtal med de nya forsknings- och innovationsmyndigheterna, i samma goda anda som med de nuvarande. Vi delar gärna med oss av erfarenheter och rutiner till en ny Myndighet för strategisk forskning.

För övrigt anser Stiftelsen att Regeringen bör införa ett varaktigt rådgivande organ till Statsministern inom forskning och innovation, gärna i kombination med vetenskapliga rådgivare till respektive departement.

Beslutande

Lars Hultman
Vd

Föredragande

Joakim Amorim
Programchef